

Karádi Zsolt Fesztiválnapló¹

Holnaptól felbolydul Nyíregyháza!

Nyolc fesztivállal a háta mögött a város a kilencedikre készül. A kilencedikre, a válság ellenére, a természeti csapások ellenére, orkánok, árvizek, viharok, kánikula ellenére: ismét és ugyanolyan lelkesen, mint az elmúlt években. Mert a VIDOR az itt élőknek nem egy több napos vigalom, hadd ne mondjam: *buli*, hajnalig tartó dáridó, aztán meg nehéz macskajaj. Nem. A VIDOR nemcsak egy fesztivál a sok közül, amelyből ma már jószerivel, minden bokorban terem néhány...

Holnaptól: VIDOR!

A VIDOR különbözik a POSzT-tól, a kisvárdai rendezvénytől, a gyulai Shakes-peare-, és a debreceni DESZKA Fesztiváltól is. A VIDOR vállalja, hogy a szórakoztatás és a szórakozás kilencnapos seregszemléje, a *nevetés és nevetetés* jegyében szervezett művészeti találkozó. A kezdetben csak színházi mustrának indult kezdeményezésből mára kulturális, mondhatni összművészeti fesztivállá lett, ahol természetes közelségben él egymás mellett a színház és a festészet, a fotó és a karikatúra, a báb és a muzsika, a film és az irodalom, a tánc és a muzsika. A világzene. Mert a VIDOR az elmúlt években Európa legnagyobb ingyenes világzenei fesztiválja lett.

És ebben a szlogenszerű mondatban az egyik hangsúlyos szó az *ingyenes*, a másik a *világzene*. Azok, akik esténként elsétálnak a Kossuth térre, olyan világsztárokkal találkozhatnak, mint Manu Dibango, Joana Amendoeira, vagy a La Excelencia. Helybe jön a világ. (A „világ” egyébként gyakran megfordul Nyíregyházán: legutóbb augusztus közepén, a Cantemus Fesztivál keretén belül svéd, izraeli, spanyol, orosz, japán, kínai és magyar énekkarok adtak egymásnak randevút a városban. Megható, egyszersmind katartikus élmény volt, amikor augusztus 20-án az egyesített kórus, mintegy ezerkétszáz énekes, s csaknem ezeröttszáz néző egyszerre énekelt: „Felkelt a napunk, István a mi urunk, árad a kegyelem fénye reánk...)

A VIDOR-nak *filozófiája* van. Ennek a lényege az, hogy a nevetés mindenkinek kijár. Függetlenül attól, hogy szegény vagy gazdag, idős vagy fiatal, férfi vagy nő, városban él vagy falun. Azonban ez az elképzelés mára gazdagodott, s inkább azt mondanám: a kultúrához való hozzájutás mindenkinek kijár. Ennek jegyében

1. A Fesztiválnapló online-formája 2010. augusztus 27 és szeptember 4 között naponta jelent meg a Móricz Zsigmond Színház honlapján, illetve a terasz.hu portálon. Az itt közölt szöveg az írás javított, szerkesztett változata.

jutnak el zenészek óvodákba, iskolákba, kórházi osztályokra, sőt, a börtönbe is... (Azt tervezem, hogy ez utóbbi két helyszínrre elkísérem a fellépőket: meg akarom írni, milyen egy zenei illetve dumaszínházi előadás ezeken a – valljuk meg őszintén – nem igazán színházi befogadásra alkalmas intézményekben...)

Holnaptól: VIDOR.

Olyan magyar előadók zenélnek, mint például a Csík Zenekar és Kiss Tibor, Szalóki Ági, a Maskarade Együttes, a Kerekes Band, vagy a Napra, s olyan művészek lépnek fel, mint Kováts Adél, Szervét Tibor, Moór Marianna, Máté Gábor, Bezerédi Zoltán, Kern András, Igó Éva, Rajhona Ádám, Csujja Imre, Margittai Ági, Csákányi Eszter, Eperjes Károly, Bánsági Ildikó, Bán János, Györgyi Anna, de itt lesz Bereményi Géza, Csaplár Vilmos, Pozsgai Zsolt, Szécsi Noémi, Grecsó Krisztián is.

Lesz ismét színház, zene, kacagás: találkozás ismert és ismeretlen emberekkel, barátkozás a téren arra járókkal, játék a gyerekekkel, bábokkal, pantomimesekkel, ismerkedés akrobatákkal, karikaturistákkal, tűzsonglőrökkel az elfogyó nyár sugaraiban fürdőző fák alatt, a Bessenyei tér hangulatos sétányain, ahol színészek és zenészek beszélgetnek, vitatkoznak, fecsegnek, bolondoznak az augusztus végi fényes délután szépségében kábultan sütkérező szobrok között, meg-megállnak a hazatérő Krúdy alkonyatban ragyogó csézája előtt, meglátni az múlt néma áradását sötét szemekkel figyelő író tekintetét, meghallani múlt és jelen egymásba hullámzó hangjait, megpillantani az eltűnt és a megtalált idő találkozási pontját, a színházat, ahol minden este felhangzik a fanfár, felhangzik a fesztiválra hívó zene, gyertek, invitálnak az élőszobrok, megállt az idő Nyiregyházán, gyertek és nézzétek, mi történik velünk, általunk, értünk ebben a kilenc napban. Mert a kilences számnak misztikája van; a kilences az égi teljesség képe, az Isteni Színjáték kozmikus szerkezete erre épül, a Pokolnak, a Purgatóriumnak, a Paradicsomnak egyaránt kilenc köre van, az Istenhez vezető létra fokainak száma kilenc, és Beatrice száma is a kilenc. De a görög mitológiában is nagyon gyakran szereplő numerikus szimbólum: Héphaisztosz kilenc napon át zuhant az égből, amikor Zeusz ledobta onnan, Létó kilenc napig vajúdott, mielőtt világra hozta Apollónt és Artemiszt, a Múzsák, Zeusz gyermekei, akiket apjuk kilenc egymást követő éjszakán nemzett, szintén kilencen vannak, Tróját kilenc évig ostromolták, mire a tizedikben sikerült bevenni, Odüsszeusz kilenc évig bolyongott a tengeren, mielőtt a tizedikben hazatérhetett. „A kilenc az egységnyi időt, a próbatétel, a küzdés idejét jelenti – írja a Szimbólumtár – a beteljesülést a tíz hozza el. A kilenc (...) a beavatás jelképe is: kilenc lépcsőfokot kell bejárni ahhoz, hogy valaki elérje a tíz tökéletességét, és a tudás részese lehessen”.

A kilencedik fesztivál is egy lépcsőfok: vágy a tökéletességre, a harmóniára, az Egészre.

Holnaptól: VIDOR!

Nyár, szerelem, VIDOR

Tegnap délután a Bessenyei téren Váci Mihály szobrának kitárt karja mintha átölelte volna az előtte nyújtózó padon szerelmesen pihegő ifjú párt, s a késő délutáni napfény is mintha halkán meg-megcirógatta volna őket. Az álmos csendet csak az arra poroszkáló buszok motorzaja törte meg néha. Még semmi nem mutatta, hogy

itt néhány óra múlva szünni nem akaró vigalom kezdődik. A Móricz Zsigmond Színház homlokzatán az utolsó simításokat végezték a munkások, a bejárati ajtó előtt vödörök, seprők, lapátok, ecsetek, spaknik, vakoló kanalak, létrák tornyosultak, bent valakik fűrtak-csiszoltak. Most még ugyan minden festékes, minden feldúlt, minden maszatos, de holnapra megújult szépségében várja közönségét az épület.

Kikerültek a város hirdető tábláira a programok (Biriné Elek Éva dekoratort mostanában csak úgy látni, hogy méretes plakátokkal és üvegezett képekkel vesződik...), dolgozik a sajtó, szinte óránként lehet újabb és újabb információkat gyűjteni az előttünk álló napokról a Facebook-on, a színház honlapján, s a terasz.hu-n.

Ezalatt a Kossuth téren ácsolták a színpadot, vele átellenben már kifeszítették azt a hatalmas vásznat, amelyre az utóbbi esztendő magyar filmvígjátékait vetítik majd. A Jósza András Múzeum előtt még ott vesztegelt egy kisteherautó, de a lépcsők fölött már olvasható volt az Ország Lili-kiállításra invitáló felirat.

Tegnap este előszedtem a Nikonomat s az objektíveket, megtisztogattam őket, feltöltöttem az akkumlátorokat, ellenőriztem a memóriakártyákat, hiszen a fesztivál egy-egy napján gyakran ezer, vagy még annál is több felvételt készítek. (Hja, igen, a digitális túlermelés!...) De a képhalmazban ott van, ott lesz az az *egyetlen* fotó, az az egyetlen termékeny pillanat, amelyben benne van minden. Erre az egyetlen pillanatra vár a riporter, vár a művész: a KÉP ott van a sok száz másik között, miként a michelangelo-i márványtömbben benne a szobor.

Ma reggel, miközben készítettük a Nyíregyházi Főiskola tízéves integrációja alkalmából megjelentetett lapot is, fél szemmel a koponyeg.hu-t vizslattam: milyen idő várható mostanában? (Szinte minden napra esőt jósoltak, sőt a jövő hét elejére alig tizenhatsz fokot; „jön az ősz” – írták. Megnéztem, mi van a MetNet-en: semmi jó ott sem, bezzeg a jövő hét végétől kellemes napsütésre van kilátás...)

Ma délelőtt nagy izgalommal mentek ruhát próbálni azok a diáklányok, akik estétől az előszobrokat alakítják. A színház bejáratánál már csak egy-két létra árválkodott, s a Kossuth téri színpad is kezdte elnyeri végső formáját; meghozták az ülőpadokat, felszerelték a logókat, helyükre kerültek az öltözősátrak. A városban VIDOR-os pólót viselő leányok szaladgáltak, kocsik tolattak össze-vissza, s Rejtő-üzenetekkel teltek meg a járdák.

Délben aztán szorgos takarítónők kezdték el pucolni Móricz Zsigmond Színház üvegajtóját, söprögették a festés nyomán keletkezett vakolatmaradékokat, hogy estére minden ragyogjon. Délután a Kossuth téren a technikusok már hangpróbákat tartottak. Kis teherautók hozták-vitték a kellékeket, a hangfalakat, a fénytechnikát. Kitelepült a rendezvény egyik fő szponzora, az Emfesz, sátrakat bontottak, fűrtak-faragtak. A belvárosban hullámozó tömegben potenciális vásárlóerőt szimatoló ilyen-olyan árusok is lázasan gyülekeztek. (A nagy nézelődésben nem vettem észre az utamba került egyik pihenőpadot: a találkozás eredményeképpen vérző térddel kezdem a fesztivált...)

A Bessenyei téren Váci Mihály szobra ismét átölelt két szerelme. (Lehet, hogy a tegnapiak voltak?...). Ahogy tekintetem följebb emeltem, láttam, a távolabbi padokon is enyeleg egy pár, amelynek hölgy tagja igen nagy erővel vette kezelésbe párja „csókos” ajakát.

Hiába, no: nyár van, szerelem és ifjúság.

Este hétkor megkezdődik a kilencedik VIDOR Fesztivál.

A nyitány

Tegnap jó hangulatban, a kánikulai nyáreste fel-fellendülő szellőitől kísérve, végre megkezdődött a kilencedik VIDOR. A Kossuth téren háromnegyed hétkor még meglehetősen foghíjasak voltak az ülőalkalmatosságok, hétre azonban már moccani is alig lehetett. Az üdvözlő szavak után felröppenő, a VIDOR szót formázó luftballonok hangos üdvrivalgás közepette emelkedtek a felhőkig, mintegy kérve az égiket arra, lehetőleg ne essen (sok eső) az előttünk álló napokon...)

Miközben a térről a színházba, Gordon Eszter fotókiállításának megnyitására araszoltam, Makk Károly tömör, frappáns üdvözlő szavain morfondíroztam. Makk, a színházi zsűrielnök most is elragadó volt, szellemes, összefogott. Jó volt látni és hallani őt, a legendát, a magyar film doyenjét, fiatalságom meghatározó filmrendezőjét, a *Liliomfi*, *A ház a sziklák alatt*, a *Szerelem*, a *Macskajáték*, az *Elveszett paradicsom*, az *Egymásra nézve* celluloidra álmódóját, az örök fiatal művészt, aki szellemes, a derű ünnepehez illő szavakkal, sodró lendületű körmondatokkal indította el a fesztivált.

Nem kevésbé jelentett számomra nagy élményt Gordon Eszter tárlata. (Igaz, a kiállítás megnyitója a meghirdetettnél valamivel később kezdődött, s addig Eszter a képeinek helyet adó terem előtt, a lépcsőkön kucorgott, mivelhogy a galéria csak az utolsó pillanatban tárult fel a látogatók előtt...)

De aztán, akik kibekeltük a rekkenő hőségben a bebocsáttatást, nem bántuk meg a várakozást. Gordon Eszter hallatlan érzékkel, a női lélek finom rezdüléseivel közelít alanyaihoz. A többségében színészportrékat, előadás- és koncertpillanatokat fotografáló alkotó szinte valamennyi munkája az emberábrázolás legszebb hagyományait idézi. Mert ahogy Bodrogi Gyulát, Alföldi Róbertet, Gergye Krisztiánt, Psota Irént láttatja, ahogy észreveszi, amint a pipára gyűjtő Jancsó Miklós szemében megcsillan a láng, ahogy Kocsis Zoltánnak a kották mögül fellobbanó pillantását észleli, ahogy érzékeli Madonna testtartásának teatralitását, Mick Jagger kéjben és kínban vonagló arcát, az nem pusztán fénykép, nem pusztán digitális fájl: az (fotó)művészet. Abban az értelemben, hogy a mindentudó kamera mögött ott áll a fotográfus, aki nemcsak belepillant a kiválasztott ember életébe, hanem látja annak perspektíváit is. Gordon kiemelkedő intuíciós képességét még egy, ennél is fontosabb dolog minősíti: a szeretet, amellyel modelljeihez fordul. Ez a szeretet sugárzik képeiről. Az ő művészete arra tanít, hogy figyeljünk rá: ha ma gépet veszünk a kezünkbe, a technika ilyen-olyan ismerete nem elég. A kataritikus képhez ihlet, érzékenység, áldozatkészség, szemlélet kell. Ez pedig aligha tanulható.

Miként a Pintér Béla-féle előadások technikája is elleshető, de a pusztá technika még nem színház. Akkor mitől színház a színház? – tehető fel a kérdés.

Pintér Bélaék nem először vannak jelen a VIDOR Fesztiválon. Korábbi produkciók is izgalmasak, felkavarók voltak. Új művük, az *Árva csillag* beleillik abba a koncepcióba, amelyet az együttes mindig is képviselt. Nevezetesen olyan színház a cél, amely aktuális kérdéseket érint, töprengésre késztet, ugyanakkor szórakoztat, nevetést fakaszt, olykor folyamatos kacagást generál és formailag is újszerű.

Az *Árva csillag* is ilyen volt. Pintér ügyes gesztussal a cselekmény egy részét (a VIDOR kedvéért, nyilván) Ibrányba helyezte: a darab hőse, Póka Béla ötvenöt éves munkanélküli népművelő itt bonyolódik egy (egyébként elég) nehezen követhető sci-fi-kalandba. Az édesanyja házát eladni szándékozó férfiú és a Göncöl szekér utolsó csillagáról elszármazott nők szürreális-fikcionális históriája alkalmat adott

az író-rendezőnek arra, hogy egy másik dimenzióból hozzánk keveredő ufonauták szemüvegén keresztül megláttasson olyasmit, ami Póka Bélának már föl sem tűnik. A nem kevés lírával átszótt *Árva csillag* Pintér színházteremtő kísérletezésének beszédes példája: a valós alapötletből kiinduló történet egy óvatlan pillanatban átlép a mese, a fantasztikum szférájába. A „harmadik típusú találkozásokra” hajazó, *Sacra infantilia* alcimet viselő játék megkapó sokszólamúságával, a színházi nyelvek keverésével, a látvány és a hang olykor meghökkentő disszonanciájával képes volt valódi színházi élmény kiváltására. A vaskos nyelvi humor, a sziporkázó gegek, a furcsa, az evilági és a nem-evilági határán billegő konfliktusok halmaza elgondolkodtató módon szembesített bennünket előítéleteinkkel. Pintérék munkájában most is akadtak provokatív elemek, mosdatlanszájú, néhol öncélú nyelvi megnyilatkozások, s talán némelyik önálló betét is rövidíthető lett volna. Mindenesetre a közönség harsogó nevetése, s a mű végén felcsattanó, percekig tartó harsány tapsa azt mutatta, hogy sokan értették és értékelték a mű sugallatait. (Engem, aki hajdan szintén népművelőnek készültem, s lassan közeledek Póka Béla életkorához, az *Árva csillag* személyesen is érintett. Különösen értékeltem a befejezés többértelmű drámaiságát, amelyben líra és humor egybeolvadt; megrendített, de fel is oldozott.)

A feloldozás aztán előadás után folytatódott a Kossuth téren, ahol Manu Dibango még tíz óraker is zenélt, ahol régi és jelenlegi tanítványok légióival találkoztam, ahol fiatalok tucatjai trécseltek, bohóckodtak, vicceltek, csókolóztak, táncoltak, ittak, röhécseltek, „Tanár úr, újra VIDOR!” – kiáltotta felém integetve Csilla, „De jó, hogy találkoztunk!” – kacagott Döníz, a könyvtár előtt régi hallgatók mókáztak, „Igyon egy kortyot, tanár úr” – nyújtotta felém Kri a borosüveget, „Sajnos, vezetek” – feleltem, pedig, isten bizony, megkóstoltam volna...

A VIDOR Kertben most is rengetegen szórakoztak. Nem tudom, kik voltak többen, a dühítően röpködő sáskák vagy mi? Egy biztos: a tűzfalra vetített Buster Keaton szaggatott mozgása, néma komikumuma, fehér, mosolytalan arca elmosódott előttem, amikor eleredt az eső.

Így ért véget a nyitány, a kilencedik VIDOR első estéje.

Még nem volt éjfél.

Villon, Ascher, Marivaux

Nyíregyházára tegnap beszökött... Nem, nem az Ady-féle, züm-zümös, kánikulában lehajló lombokat libegtető, hanem a zordon szelekkel, gyors záporokkal érkező, kellemetlenül hasogató hideget maga előtt görgető ősz. Hiába kémleltem egész délelőtt a felhőket, hátha kiderül, hátha nem mossa a zápor el a koncerteket, nem sok eredményre jutottam. Igaz, délután nem esett, de az egyhangú, ónszínű fellegek nem sok jót ígértek.

A városközpontban mindennek ellenére lüktetett az élet. Sokan sétáltak, bá-mészkoztak (fázósan összehúzva magukon a pulóvereket), a bátrabbak, dacolva a széllel és az időnként csöpörésző esővel, még egy-egy fagyit is elnyaltak. A Kos-suth tér óriásplakátja előtti előszoborban felismerni véltem tavaly érettségizett tanítványomat, aki rizsporos parókája alól rendületlenül kémlelte a szemközi templom kapuját. Volt is látnivaló: esküvői menet érkezett, vőfélyel és tanúkkal, örömannyákkal és örömapákkal, a menyasszonyt pohos urakból, telt hölgyekből, ugrándozó gyerekekből álló nászmenet követte, néhány asszonyka babakocsit taszigálva tolatott a tömegben, a többiek pedig már bizonyára a töltött káposztára fentek a fogukat. Odébb előszobrok egész légiója érkezett, elől a király, utána a fegyelmezett udvarhölgyek. A Müllernél újabb hajdani diákom, Máté, fehérre meszelt arccal, némajátékba kezdett, majd a szintén fehér arcú táncos lányok kecses mozdulatokkal felkérték egy-egy pörgésre az „utca emberét”, aki meg volt illetődve, kínjában mosolygott, ügyetlenül lépkedett, botladozott, forgott; talán keringőt jártak, talán valamiféle rock and roll is vegyült a lépésekbe, a járókelők-ből kisebb csődület támadt körülöttük, mindenki biztatta őket, tapsoltak nekik, aztán a hölgy megköszönte az élményt, s továbblendült, hogy egy nagymama korú asszonyt vigyen táncba, az alkalmi publikum nem kis örömeire.

A Korzónál Békési Joe rendületlenül rajzolta a neki modellt ülőket, most éppen egy szépsze kislányról készített bájos karikatúrát.

A Művész Stúdióban a SZIRT rendezésében fiatal írók-költők olvasták fel a „Hancúrplacc, Gardenparti, Színészbüfé” hívószavak felhasználásával komponált szövegeiket. Hallgattam az ez alkalomra írott műveket: a korát meghazudtoló érettséggel verselő ifjú Nagy Gergely szegény Yorick-variációját, Darvasi Ferenc főiskolás éveinek prózai megidézését, Horváth Orsolya remekművű villoniádáját. S láttam az egykori tantermet, ahol Feri akkori írásait elemeztük, az oktatói szobát, ahol Orsival oly sokat beszélgettem, ahol először olvasta fel már akkor is megragadó verseit, ahol tudományos diákköri dolgozatát megvitattuk. *Où sont les neiges d'antan?* – hangzik az évtizedes múltból, az évszázados múltból, szegény Villon testamentumát lezárja, Orsi felnyitja és eljátszik vele, ahogy az életével, s a kislányával, mostanában.

Este a nagyszínpadon Marivaux.

A *szerelem diadala* lassan kibontakozó cselekményű darab, eltelt negyvenötven perc, amíg kiderült, ki kivel van és ki kit szeret. Az 1730-ban keletkezett, három felvonásos prózai komédia Bognár Róbert fordításában elevenedett meg. Saját kora jelmezeiben-díszletei között nyilván játszhatatlan lett volna, ezért aztán Ascher Tamás „modern” környezetbe helyezte: nemcsak a ruhák (jelmez: Szakács Györgyi), hanem a tér (díszlet: Khell Zsolt) is ezt a koncepciót szolgálta. A filozófus Hermokratész „téli kertjét” rozsdás vascsövek, rogyadozó fűtőtestek, pléhasztal, vasszék, némi száraz növényhalmaz volt hívatva jelképezni. Itt bontakozott ki a víg-

játék-irodalom számos kellékét felhasználó álruhás, szerepjátékos história. Ascher igyekezett a fordítói bravúrok ellenére is nehézkes szöveget gegekkel feldúsítani, s kijátszatni az adódó lehetőségeket. Mindenekelőtt a színészek megválasztásában remekelt. Pálmai Anna rendkívül impulzív Leonida királynőkét az egész előadást vállán vitte. Elragadóan ötletes cselekmény-bonyolító képessége, izgalmas szépsége nagy élményt jelentett. Ugyancsak remekelt Szirtes Ági az „elszerelmesedő” vénlány komikus szerepében, miként hangulatos epizódfigurát teremtett Bezerédi Zoltán, Dankó István és Borbély Alexandra is. Mészáros Béla formálta meg az ifjú Agiszt, míg a hóbortos filozófust egyéni színekkel, egyedi ötletekkel állította elénk Máté Gábor. (A Katona József Színház kellemes darabja végül azzal a felismeréssel járt, hogy a szerelem mindent legyőz. Ez igen újkeletű tanulság, akárhogy is nézzük...)

A Thália Színház esti előadása, a *Beszélő fejek II.* ennél ugyan nem sokkal nyújtott több „üzenetet”. Alan Bennett három monológja voltaképpen teljesen hétköznapi emberek teljesen hétköznapi történeteit beszélte el. És mégis. Újra kiderült a régi közhelyről, mennyire igaz: amennyiben jó színész van a színpadon, szinte mindegy, mit mond, mert jelenléte megbabonáz, lenyűgöz, odaszögez a székhez. A Bálint András rendezte *Beszélő fejek II.* esetében is így volt: Kováts Adél a monomániásan takarító, vágóhídi munkás férje (akiről nem derül ki biztosan, gyilkos volt-e valójában) mellett gyermektelenül vegetáló egykori tanítónő, Szervét Tibor, a hetvenkét esztendőes édesanyjával együtt éldegélő, s ebbe lassan belebolonduló férfit, Moór Marianna pedig az ágynak szögezett testvérét odaadón ápoló asszony keserűes történetét adta elő. Látszólag semmiségekről beszéltek, szavaikban azonban az életük drámáját áterező humor is megszólalt. A morbidtól a meghatón át a döbbenetesen keresztül jutottunk el a felszabadító nevetésig: Moór Marianna utolsó gesztusa feloldotta a nyomasztó sorsok átérzése következtében bennünk lévő szorongást.

Az előadás után a büfében megígértem Gordon Eszternek, hogy elküldöm neki emailben a kiállításáról írott soraimat, hiszen az ő képi gondolkodásmódját és a sajátomat annyira rokonnak érzem, hogy megdöbben, amikor munkáit látom.

Mire Nórával és Dettivel kijövünk a színházból, nem augusztusi, inkább november eleji az éjszaka. Eső nem esik, de elkél a nagykabát.

Buster Keaton mosolyog

Az égiek kegyelmének köszönhetően tegnap ragyogó napsütésben volt részünk. A gomolygó sötétkéek felhők gyakran megjelentek a téren; mogorván érkeztek és nehézkesen vesztegeltek az újbóli napsütéstől megmámorosodó város felett.

Négy óraker a Nyíregyházi Televízió stúdiójában volt jelenésem. Bocskai Magda kérdezgetett a Fesztiválnaplóról.

A film- és a tévéfelvétel mindig magával ragad. Számomra már az is izgalmas, amikor a reflektorokat beállítják. Egy kis piros jobbra, egy kék sugár balra, felülről ferdén hajfény Magdára, úgy, jó, adjak még egy kicsit előlről, elég, de nem, oda kell még, no, most, most jó! Elöttem Linda ismertette a délutáni-esti programot, „Nem szoktam meg én még ezt!” – mondta a takarásban a mikrofont babrálva; hiába, no, a lámpaláz...

Magda az iránt érdeklődött, hogy ebben a blogszerű szövegben mennyire kell kritikát megfogalmaznom a látott előadásokról. Kedélyesen elfecseresztünk arról, hogy ez a napló szerintem inkább amolyan fesztelen csevegés, szépirói futamokat sem nélkülöző élménybeszámoló, impresszióhalmaz, amelynek megfogalmazásához igyekszem minél többet látni-tapasztalni, ott lenni mindenütt, ahol lehet, hallgatni az embereket, beszélgetni mindenkivel, táncolni a VIDOR-Kertben, meginni egy sört, eltöprengeni Buster Keaton humoráról, megnézni a kiállításokat, együtt lélegezni a színészekkel, a díszletezőkkel, behallgatni a koncertekbe, elkísérni a fellépőket, szurkolni az élőszobroknak, hogy kibírják a mozdulatlan ácsorgást, örülni a barátok sikerének, felismerni a téren billentyűző komoly Lacit, irodalomtörténész kollégámat, Ratkó József életművének ma e honban egyik legjobb ismerőjét, megnézni Orsi kislányának fényképét, tapsolni az utcaszínházaknak, nevetni a zseniális katikatúrának, biccenteni a pantomimeseknek, megtudakolni Esztertől, hogy tetszett neki a Hal a zacskóban, csokit hozni Dettinek és Nórinak, együtt csodálni a tűzzsonglőröket a csillagzó éjszakában, dideregni a filmvetítések alatt, kifaggatni Cilit a *77 tírják rémmeséről*, kezét szorítani Attilával, megkérdezni, mi van veled, s meghallgatni: megnősültem és megyek dolgozni Angliába, beugrani éjfélkor a színészbüfébe, „gyöngyöt dobálni, semminek örülni”, egyszóval élni és átélni a fesztivál minden pillanatát, majd másnap megírni. (Megállapodtunk Magdával a „mindent-ábrázolás” emlegetésekor abban, hogy a Fesztiválnapló következő fejezetében őt is megírom...)

Mindezt persze nem tudtam ilyen részletesen felsorolni a kamerák előtt, hiszen összesen négy percünk volt, de ilyesmit kellett volna mondanom. Magda azt is megkérdezte, láttam-e *A szerelem diadalát*, s mi a véleményem az előadásról. Azt feleltem, Marivaux vígjátékának első felvonása kissé vontatott, de ha olyan ragyogó színésznő látható benne, mint Pálmai Anna, akkor az ő játéka képes feledtetni a tizennyolcadik századi komédia nehézkességét. (Magda eljátszott a darab címével, s a szerelembe-esés lehetőségével, hiszen az interjünk után következő bejátszásban a riporter éppen Pálmai művésznőt faggatja majd a szerelem diadaláról, mondta...)

Öt óraker a MŰvész Sűdióban részt vettem a SZIRT tagjainak szellemes paródia-estjén, ahol kollégáim-barátaim – nagyszámú érdeklődő előtt – nemcsak ragyogó íráskészségükről, hanem sokáig palástolt remek humorukról is tanúbizonyságot tettek. A *77 tírják rémmese* előadói, a vádlottak (Béres Tamás, János István, Antal Balázs, Mogyorósi László, Gerliczki András, Csabai László és Szécsi Noémi), a

„rémes” művek szerzői Jeney István bírói pulpitususa előtt mutatták be *rettenetes* alkotásaikat...

Az esti nagyszínpadi előadás, a Vígyszínház produkciója, Molnár Ferenc *Egy, kettő, három* című darabja ritkán látott tömeget mozgósított. Többeknek már csak állóhely jutott: sokan ácsorogtak az ajtóknál, a széksorok mögött, a páholyok oldalában, s ültek a lépcsőkön és a földön is. (Ha a csilláron elérték volna néhányan, bizonyára oda is jutott volna pár vakmerő fiatal...)

Az *Egy, kettő, három* persze igazi Molnár-vígjáték, parádés főszereppel, rövid helyzetrajzzal és gyorsan kialakuló konfliktussal, ötletes poénokkal, bájos bumfordisággal, szédületes dinamikával. Szabó Máté *megálljt* nem ismerő rendezésében az abszolút főszereplő Kern András volt. Molnár eleve Norrisonra írta a vígjátékot, Kern pedig lefegyverző humorral és hallatlan tempóval keltette életre a bankelnököt. Nemcsak a taxisofőrből úri embert faragó teljhatalmú pénzarisztokratát formálta meg kitűnően, hanem leheletnyi iróniával érzékeltette az egész procedúra erkölcsstelenségét is. S amikor (véletlenül) kiderül, hogy a példás családfő szeretőjét, Begóniát elszerették, akkor feltámad benne az emberek (talán önmaga) iránti megvetés is. A tipikusan vígszínházi darab többi szereplője is nagy sikert aratott: Juhász István az előbb melák, később a jóba könnyen beletanuló taxis, Kovács Patrícia a Norrisonnál vendégeskedő, majd a hústorony sofőrhöz orvul férjhez menő, s tőle gyermeket váró amerikai nő, Harkányi Endre a lojális titkár, Avar István a pénzért nevét eladó gróf szerepében nyújtott emlékezetes alakítást. Rövid időre tűnt fel a színpadon Epres Attila és Reviczky Gábor, hogy Az ibolya című Molnár-vígjátékban viszont főhősöket alakítsanak.

Ez az egyfelvonásos a „színház a színházban” ötletére épülő játék, direktorral, zeneszerzővel és színésznői pályáról ábrándozó nőekkel. A „jól megcsinált színdarab” minden kellékével rendelkező mű két figurára, az igazgató és a vidékről kőszínházba bekerülni, de ott csak kőristának lenni akaró nő izgalmas kettősére épült. (A benne lévő csavar, a zeneszerző és a direktor szerepcseréje némi bonyodalmat hoz a mesébe, amely a maga színi törvényeivel fölöttébb kellemes szórakozást kínált.) Reviczky Gábor, Epres Attila (és most a szolgát alakító) Kern András mellett sokszínű nőalakot formált meg Bata Éva, illetve Kovács Martina, Tarr Judit, Majsai-Nyilas Tünde és Kovács Patrícia is.

A hűvös Kossuth téren belenéztem a *Rózsaszín sajt* című filmbe: meglepően sokan vacogták végig Tóth Barnabásnak a nőfaló apukáról és áramütött, romantikus fiáról szóló, szókimondó vígjátékát. Még a stáblista futott a vásznon, amikor felbukkantak a tűzsonglőrök. A Bessenyei könyvesbolt előtt egyszer csak elfutott a lábam előtt egy lángcsík, s meggyulladtak a fáklyák, ezernyi csillag robbant csillogva, röptültek a lángok, a zsonglőrök ide-oda köröztek a téren, szállt, zúgott, szikrázott, zengett, sziporkázott az éj, félelmetes volt és gyönyörű, amint a forgó, lengő, harsogó, zajgó, hullámozó, süvítő lángok csikokat, megfoghatatlan égő, cikázó sávokat, villogó, sugárzó, tündöklő csóvákat rajzoltak a kora őszi éjszaka homlokára.

A VIDOR-Kert tűzfalán talán még Buster Keaton is mosolygott.

Melodráma, abszurd, tragikomédia

Futótűzként terjedt a hír: a szervezők úgy döntöttek, hogy a VIDOR szabadtéri programjait beviszik a Bujtosi Szabadidő Csarnokba, a BUSZACSA-ba. Merthogy esni fog. (A megnyitón Tasnádi Csaba még azt mondta: „Reméljük, Szent Péter is velünk lesz...” Úgy látszik azonban, a direktor reménye lassan szertefoszlik...) Igaz, délután még néhány utcai eseményre sor kerülhetett; az előszobrok rendületlenül posztoltak tenyérynyi emelvényükön, az akrobaták diaboló-tudományukkal kápráztatták el a nagyérdeműt, a Kossuth tér egyik szegletében pedig zenetanárok adtak bájos gyermekműsort. Fellépett a város ifjúsági vonószerekara, a Piccoli Archi is. És miközben Albinoni G-dúr szimfóniájának akkordjai szálltak a sétálóutcában, a McDonald's és a házasságkötő terem közötti szűk helyen, s a sült krumpli és a hamburger átható szaga elegyedett az álompite ínycsiklandó illatával, az arra járó fiatalok, kezükben fagylalttal, *mekis* pohárral, meg-megálltak egy-két pillanatra. Jé, ezeket honnan szalajtották? – kérdezte egy marcona legény a hegedűsökre mutatva (sose látott tehenet), mások lekuporodtak az ott lévő padokra. Albinonit az Apocalyptica egyik számának feldolgozása követte, majd elhangzott Holsttól a Gigue, végül pedig Kókay fergeteges darabja, a Kis verbunkos zene.

Néztem az egyen pólóba bújt zenész fiatalokat: ők nem látták (mert a kottákba mélyedtek), s az utcazajtól nem hallották, mert a saját zenéjükkel voltak elfoglalva, hogy a köréjük sereglett nézők zöme miként trécsel, mobilozik, vicceket mesél, fel-felhorkan, társasági életet él, mintha a piacon lenne, vagy a meccsen. Ha a zenekar egy-egy *fortét* játszott, a tömeg is hangosabban kiáltozott: mintha zavarta volna őket a muzsika... (Nem nyafognék, most már késő: akiket gyerekkorukban

nem tanítottak meg a zene, a klasszikus zene élvezetére, azoknak mindegy, hogy Albinoni, Mozart vagy kemény rock.)

A teret ezután ördögi ügyességű ugrókötelesek vették birtokukba: tizenéves lányok (s egy fiú!) követhetetlen sebességgel forgatták-lengették és ugrották át-meg-át a villámsebessen perdülő köteleket...

Az ismét csapatostul száguldó tarajos felhők alatt, dacolva a megerősödő hidegfront szeleivel, mégis csak volt abban „valami báj”, hogy gyerekek-felnőttek-fiatalok-idősek-férefiak-nők portyáztak a mutatványosok között, ahol az *icipici lencsi lány* és a barokk akkordok egybemosódó hullámaiban nemcsak a lengébben öltözött gimnazisták dideregtek fázósan, hanem a tér fölött nyugtalanul köröző galambok is.

A nagyszínpadon Aki Kaurismäki *Bohémélet* című darabja várt. Az Örkény Színház produkciója bizonytalanságban hagyta a nézőt: nem lehetett pontosan megfejtetni, mikor játszódik mindaz, amit látunk. (Célszerű lett volna valamilyen módon tudatni a publikummal, hogy az előadás Kaurismäki 1992-es francia-svéd-finn koprodukcióban forgatott filmjét gondolja újra.) A cím sokakban nyilván azt a Puccinit idézte, aki Henri Murger regényét vette alapul. (Murger az 1840-es években cikksorozatot írt a pénztelen és bohém művészekről, akiket gyerekkorától jól ismert). Ascher Tamás rendezése a film és a regény alapján idézte meg ezt a különös világot. A szegény festő történetébe beleszótta a tizenkilencedik századi Párizs megannyi furcsaságát, ugyanakkor elidőtlenítette azt. A lassan haladó történetet aztán sok-sok játékos ötlettel gazdagította, ezek azonban tét nélküliek maradtak. A nehézkes első felvonást szerencsére mozgalmasabb, több sikű második követte, itt már a főcselekmény is egyértelműbben rajzolódott ki. A műben végig megmaradó nyelvi játék volt az, hogy a narrátor közléseit a szereplőkkel mondatja el. A melodramatikus zárlatú história Ascher felfogásában ironikus-abszurd pillanatokkal bővült: Izsák Lili variálható elemeket felvonultató, a Szajna-partot, kocsmát, utcát, lakásbelsőt egyszerre idéző avantgárd díszletei ezt a játékos-ironizáló szemléletet húzták alá. S hogy e sok ötlet aztán (számomra) mégsem állt össze egészszé, az nem a színészeken múlt: Széles László, Debreczeny Csaba, Csujja Imre, illetve Takács Nóra Diána és Hámori Gabriella most is kitűnően komédiázott.

A Krúdy Kamarában két tehetséges fiatal színész mutatkozott be: Réti Adrienn és Csémy Balázs a *Kicsi nyuszi hopp hopp* című játékban egy másfél évvel ezelőtti gyilkosság elkövetőiként montázs technikával idézte meg a menekülő tettesek útját. A Hungarian road-movie alcímet viselő játék Pelsőczy Réka rendezésében amolyan tragikomédia volt. A két színész hatásosan jelenítette meg a gyilkosság után cselekedetük következményei, hovatovább önmaguk elől ámokfutásba kezdett fiatalok rettenetes útját. (Épp ezért maradt idegen számomra a műbe belecsempészett humor.) A katarzis felé araszoló játékot azonban agyoncsapta Arany János *Tetemrehívás* című balladájának átírása: a metrikailag ügyesen megoldott sorok akkor fordítják komikumba a darabot, amikor a tragikus személyiség-felbomlás megmutatkozik. (Értem, persze, Arany felidézését, a bűn és bűnhődés, az örület-be zuhanó Kund Abigél alakjának felvillantását: mégis, ez a *Tetemrehívás* inkább paródia, mint megérintő katarzis.)

Kiléptem a csillagtalan éjszakába.

Hideg volt.

A gyilkosságra nem találtam magyarázatot.

Mert nincs.

Mint a buborék

Ritkán járok kórházba. Az elmúlt évtizedekben szerencsére alig-alig kellett átlépnem eme intézmény küszöbét. Amikor arra gondoltam, elkísérem a Bohócdoktorokat, napokig készültem rá lelkileg. Mert betegen a felnőtt is esendő, kiszolgáltatott, hát még a gyerek! Szorongtam a rám váró élménytől, mégis vonzott.

A VIDOR keretén belül kedden délután a Jósa András Kórház Gyermek Rehabilitációs Osztályán a Móricz Zsigmond Színház két lelkes művésze, Tóth Zoltán László és Gerle Andrea, a Piros Orr Bohócdoktorok Alapítvány „doktorai” látogatták meg a kicsiket. Dr. Katyvasz és segítője dallal, tánccal, varázslatokkal igyekezett a gyerekek kedvében járni. Amint a *doktor bácsi* hatalmas piros cipőjével, fehér köpenyben, jókora piros orral feltűnt az osztályon, néhány apróság egy pillanatra megszeppent. Ki ez? Mit akar? – kérdezték a tekintetek. Az előhalászott piros kisegér, az ügyes bűvészláccok, a kilincsen átvarázsolt, majd az egyik beteg leányka, Szandi hajából kiemelt piros labdácska nevetésre fakasztotta a kis betegeket, akik aztán tágra nyílt szemekkel kísérték a bohócok minden mozdulatát.

Figyeltem a gyerekek tekintetét. A mély barna szemekben megcsillanó derűt. A bujkáló szeretetigényt. A visszafogott játékosságot. Azt a folyamatot, amíg eljutottak a meglepődéstől a feloldódásig. A közös dalolásig.

Dr. Katyvasz és társa az előtérből bement két kórterembe. Ott ágyacskáikban olyan csöppségek feküdtek, akik nemigen tudtak fölkelni. Egyikük, észelve a zenét, fölemelte a kezét. A másiknak csak a szeme élt. Nem tudom, hallotta-e ez a gyönyörű, fürtös hajú kislány a dalt, amelyet a színészek neki énekeltek. Látta-e, amint Katyvasz doktor előbb színes kendőkkel bűvészkedett, majd szivárványszínű szappanbuborékokat fújt, melyek hosszan lebegtek a betegágy fölött, míg megsemmisültek? Nem tudom, mert nézte ugyan a fehér köpenyeseket, de arca rezenéstelen maradt. Tekintete messze járt. Talán a buborékok után?

A bohócok végül maguk köré gyűjtötték az apróságokat, s megpróbálták közösen elénekelni a „Szár az tónak nedves partján döglött béka kuruttyo!” kezdetű dalt. Lassacskán valamennyien bekapcsolódtak: úgy hagytam ott őket, hogy mindenki énekel. Kilopakodtam a folyosóra. Még az Onkoradiológiai vizsgálonál is hallottam: „Szár az tónak nedves partján...”

Odakinn hullámozott a tömeg, a délutáni csúcsporgalomban káromkodó sofőrök túlköltek és anyáztak a zebránál. Hideg volt. Az időnként elő-előbukkanó nap nem tudta felmelegíteni a szíveket.

A Kossuth téren klasszikus gitármuzsikát játszott egy fiatalokból álló együttes. Távolabb Offenbach *kákánjának* dallamára ugrókötelesek mutatták be lélegzetelállító produkciójukat. A városalapítók szobra előtt alkalmi rockbanda koncertezett. (Az élősobrok majd odafagytak parányi emelvényükhöz.) Odébb egy xilofonzenekar játszott. A karikatúristák rendületlenül rajzoltak, igaz, most benn, a Korzó földszintjén.

A színházban jó meleg fogadott. Az esti előadás Carl Sternheim vígjátéka, *A bugyogó* volt. A Veszprémi Petőfi Színház két részes előadása meglehetősen haloványra sikeredett. Valló Péter rendező igyekezett minden lehetséges eszközzel szórakoztatóvá tenni a művet, azonban törekvése csak viszonylagos eredménnyel járt. Sternheim (1878–1942) munkája elég vérszegény história: a hivatalnok feleségének nyilvános helyen egy óvatlan pillanatban leesik a bugyogója: ezt meglátja két férfiú, aki ettől eszméletét veszti, és szeretné megkaparintani a széparcú te-

remtést. Valló az opuszt burleszkelemekkel dúsította (ám ami nincs megírva, azon ez sem segít...) A vígjáték Wagnerre és Nietzsche-re történő utalásai bizonyos intellektuális élményt ígérnének, ez azonban elmaradt. Helyette lassacskán csordogáló históriát kaptunk, néhol egy-két szövegpoénnal. A hatásos látvány (díszlet: Valló Péter, jelmez: Zelenka Nóra, scenikus: Perlaki Róbert), a remek színészi munka (Szalma Tamás, Gere Dénes János) és Dobra Mária szépsége kárpótolt azért, hogy *A bugyogó* végül is gyér hatást gyakorolt ránk.

Ezzel szemben Sarah Ruhl *Tiszta vicc* című tragikomédiája igazi élményt tartogatott. Az abszurd história hosszú ideig mulatságos jelenetekben, azaz monológokban zajlott. A darab közepe táján azonban megérintett bennünket – minden melodramatikus felhang nélkül – az, ami az igazi színház lényege. A halál. Sarah Ruhl azonban nem érzékenyülő szerző, a komédia nála szinte végig megőrizte az abszurdal való rokonságát. Lukáts Andor kimunkált rendezése pontosan adagolta a kacagás és a megrendülés lehetőségeit. A végsőkig kiaknázott komikus szituációk és a rákhalál árnyékában feltámadó életigenlő szerelem megható meséjét midig képes volt elbillenteni attól, hogy túlzottan érzélgősre sikeredjen. A kiváló színészi lehetőségeket kínáló *Tiszta vicc* hősnői remek össz munkával érték el, hogy egyetlen pillanatra sem zökkentünk ki a felmutatott élethelyzetekből. Kováts Adél az elhagyott orvosnő, Csákányi Eszter az ő takarítani mániákusan szerető testvére, Szandtner Anna pedig a végső viccet kereső cselédlány szerepében volt emlékezetes. Ebbe a trióba csöppent bele a szintén orvos férj (Varga Zoltán) új szeretője, voltaképpen betege, a Margittai Ági érzékenyen megformálásában élénk állított mellrákos Ana. A színésznők *egyenrangúan* meggyőző játéka a fesztivál egyik legsokrétűbb művészi eredményét jelentette.

Éjfél előtt néhány perccel léptem ki a Krúdy Kamarából. Zuhogott az eső. Az utcai neonok fényében csillogó aszfalton a vízcseppek úgy pattantak szét, mint a bohócok fújta szívárványos szappanbuborék.

Internet, mobil, Pozsgai

Az örület tegnap háromkor kezdődött.

Akkorra itthon megírtam a Fesztiválnapló esedékes bejegyzését, s el akartam küldeni a szöveget a színházba, meg a terasz.hu-ra. De nem ment az internet. Azaz percekre visszajött, majd eltűnt, később megint működött a levelezés. Ne csináld már! – kérleltem. Semmi. Indulj már meg! – könyörögtem. Semmi. Nem teheted ezt most velem! – Semmi.

Elmúlt fél négy. Ötre a megyei könyvtárba szerettem volna menni. Az internet megadta magát...

Nosza, be a kocsiba: irány a színház.

Padlógáz. Háromnegyed négy. Minden lámpa piros. Gyerünk már! Gyerünk már! (Hova ez a rohanás? – nyögött fel az Interspar előtt a huszonhat éves Citroënem. – Nem nekem való ez a tempó!... – Nyughass! – sziszegtem neki. – Hajts!)

Négy előtt pár perccel estem be a Művészeti Titkárságra. Agyagási Edit segített elküldeni a felvételeket. Betöltötte őket, negyed öt, aztán: katt!

Nem mentek át a fotók. Újabb katt, újabb kudarc. Újabb katt. Most egyesével csatolta őket. Így már rendben lesz, mondta. (Éjféltajt Tasnádi Csaba is megemlítette: elmentek a képek. Ma reggel aztán Kadelka László telefonált: nem küldtünk tegnap anyagot... És akkor összeomlott bennem minden. Kezddhettem előlről. Szöveg, katt. Internet leáll. Tíz perc múlva újra lehet. Katt. Ismét szünet. Negyed óra. Aztán: katt. Katt. Tizenegyre elrendeződtek a dolgok. Ennyit a technika ördögeiről. És még nincs vége...)

A jól végzett emailezés örömével siettem a könyvtárba, ahol Gerliczki András beszélgetett Pozsgai Zsolttal. A rendkívül jó hangulatú program elején Pozsgai elárulta magáról, hogy tizenkét éves korban fertőződött meg a színházzal, s színpadot vezetett Pécsen. Ifjúként volt mentőápoló, rendezőasszisztens, majd író lett és rendező, aki mostanában leginkább maga szereti rendezni darabjait. Megemlítette mestereit, Fejes Endrét, Várkonyi Zoltánt és szeretettel beszélt Juhász Jácintól, Tüskés Tiborról, Szakonyi Károlyról is. Az oldott csevegés közben szóba került az írói alkotás minden öröme és gyötrelme, régebbi és újabb darabok szövege. Az estet színesítette az, hogy Rák Zoltán felolvasott néhány Pozsgai-textust, többek között a Janus Pannoniusról szóló dráma egyik részletét. Gerliczki András végül a Nyíregyházán is játszott *Liselotte és a május*, valamint a tavalyi *Móricz 2009* című játék részeként bemutatott *Naplópók* kapcsán tett fel kérdéseket.

A találkozó legizgalmasabb része számomra az volt, amikor Pozsgai Zsolt a drámaíró alkotásmódját emlegette. Azt, hogy figurái egy idő után valósággal életre kelnek, megszólalnak benne, s onnantól kezdve szinte már ők irányítják a mű szövegét. Az a tapasztalat, hogy az író, az irodalomtörténész számára az a személy, akivel foglalkozik, előbb-utóbb megszólal, szinte természetes. Emlékszem, néhai professzorom, a drága emlékü Julow Viktor, aki Fazekas Mihály mellett évekig kutatta Csokonai munkásságát, azt mondta egyszer, egy téli estén, az akkor még Kossuth Lajos Tudományegyetem harmadik emeletén, az irodalom tanszék könyvtárában: ő már oly régen foglalkozik Csokonaival, hogy szinte minden napját ismeri és néha szokott vele beszélgetni... (Ekkor mi, zöldfülű másodéves magyar szakos hallgatók magunkban mosolyogtunk, de Viktor bácsi meggyőződött bennünket arról, hogy választanunk kell valakit, valakiket az irodalomtörténetből, akivel szóba elegendhetünk... Később beláttam, igaza volt. Engem Áprily Lajos, Jékely

Zoltán, Gyergyai Albert illetve François Gachot szokott megszólítani. Sőt, nem egyszer éreztem azt, amikor róluk írtam, hogy nem én választottam őket, hanem ők engem...)

A könyvtár folyosóján ezután az E-misszió Egyesület fotópályázatának eredményhirdetése és megnyitója következett: a győztes Kovács Tünde lett, hajdani hallgatóm, aki a boldogságtól repeső lélekkel újságolta: „Eddig mindig csak második voltam! Most végre én vagyok az első!...”

Este a nagyszínpadon az egri Gárdonyi Gáza Színház lépett a nézők elé. *Csörgess meg!* című, fergeteges mobil revüjük alatt – szó szerint – betegre röhögtem magam. Nem tudtam szinte fotózni a nevetéstől. A Máté Gábor rendezte (főleg az első részében) utolérhetetlen iramú előadás igazi közösségi játék volt, amelyben minden színész maximális erőbedobással komédiázott. A kerettörténet egy kórházi várószobában (díszlet: Czeigler Balázs) játszódott: ide sereglettek, orvosi kezelésre várva a mai magyar társadalom valamennyi rétegének képviselői. S miközben az ellátásra vártak, mobiloztak. Az apró jelenetekből összeálló darabban mindannyian felismerhettük magunkat. Bányai Miklós, Fenyő Iván, Görög László, Hüse Csaba, Kaszás Gergő, Bozó Andrea, Fekete Györgyi, Járó Zsuzsa, Mészáros Sára, Ötvös András, Schruff Milán, Vajda Milán és Bozsányi Liliána kitett magáért: a nézőtér folyamatos és viharos kacagása arról tanúskodott, hogy az egri társulat nagyon időszerűt és nagyon hatásosat alkotott. A sziporkázó ötletek folyamatosan zuhogtak ránk, míg végül a játék a második részre némileg kifáradt. Lehet, hogy nem volt ebben a revüben két és fél órányi lehetőség. Így a második rész nem tudta az elsőhöz képest erőteljesebben felpörgetni az előadást. (Egy jelenetet kiemelendően tartok: azt, amelyben három férfi beszorul egy liftbe. A mobilos beszélgetésekből kiderült, egyikük kislánya az onkológián, lélegeztető sátorban fekszik. Az apa telefonba mondta a gyerek kedvenc meséjét, egy idő múlva azonban nem jött válasz. A humor és a tragikum effajta katarzisz felé mutató együttese a műben azonban többször nem fordult elő.) A *Csörgess meg!* gyakran a színészképzésben alkalmazott helyzetgyakorlatokra emlékeztetett: mint ilyen ellenben szokásainkat görbe tükörbe állította, ironikusan leleplezte, s közben kellemes szórakozást nyújtott.

Ugyanezt nem lehet elmondani a Krüdy Kamarabeli előadásról: Saara Turunen *Nyuszilány* című darabja A Káosz Katonái Hídat Vernek Társulat bemutatójaként abszurditásával meghökkentően hatott. A főszereplő fiatal lány (Kaszás Ágnes) és családja életének láttuk néhány epizódját. Aleksis Meaney rendezésében a hétköznapi gondokkal küszködő leányzó létperspektívái tárultak fel előttünk, lehetőségek és lehetetlenségek, az önmegvalósítás ilyen-olyan útjai és útvesztői. Minden azonban rettentően elrajzolt és riasztó módon. A Nyuszilány szemüvegén keresztül a világ, a felnőttek és a média világa nemcsak rózsaszín, hanem botrányos, csúf, ijesztő, s fölöttébb groteszk. Az előadás maximálisan kiaknázte az abszurd lehetőségeit, s az ifjú leány számára nem mutatott elfogadható emberi minőséget...

Éjfél körül Tasnádi Csaba a színészklubban megerősítette, hogy a fotókat egysévesel sikerült átküldeni a terasz.hu-ra.

Megittam az ügyeletes kávémat, kitöröltem a Nikonból a *Csörgess meg!* kevésbé sikerült pillanatait. Mire Esztert, Nórit és Dettit sikerült rávennem arra, hogy induljunk már haza, egy óra is elmúlt.

Otthon még Bereményi Géza dalszövegeit olvassgattam. Nem sejtettem, hogy néhány óra múlva Kadelka László hív mobilon: nem küldtük el az anyagot.

Az örület folytatódott.

„Madárnak lenni és nem repülni”

Murphynek megint igaza van. Most volt internet, ám elszállt a laptop.

Ma délelőtt egy véletlen mozdulattal sikerült úgy megigazítanom a töltő vezetékét, hogy a csatlakozó dugasz vége beletört a gépbe. Murphy meg röhögött a markába. Ami elromolhat, tudjuk, az el is romlik. Miután a felocsúdtam, s kombinált fogóval kicibáltam a csonkot a helyéről, mintegy másfél percem marad arra, hogy eldöntsem: moot mi legyen? Aprítsam fel a gépet, s a darabokat tegyem a szelektíven gyűjtendő, veszélyes hulladékok közé, vagy vágjam ki az egészet az ablakon, esetleg csináljak belőle goffrisütőt, netán kenyérpíritót? Egyik sem tetszett igazán. Mi lesz az ügyeletes Fesztiválnaplóval?

Jöjjön, aminek jönni kell: szerviz, Médiamarkt, Elektroworld, stb. Egyik helyen sem tartottak univerzális töltőt. Marad a harapófogó, a francia kulcs (és a francia drázsé). Jobban mondva: *dragée*...

A franciáról jut eszembe: tegnap délután a megyei könyvtárban az Irodalmi Kávéház program keretén belül Bereményi Gézával találkoztam, aki az interjú során megemlítette, miért játszott Párizs fontos szerepet az életében.

Nosztalgiával készültem a vele való találkozásra. Számomra ő is a legendák közé tartozik. A Cseh Tamás-legenda része, a magyar film- és drámatörténet része. Dalszövegein keresztül az életem része.

Géza megnyerő volt és póztalan. Áradó mesélőkedvű, közönségét mélységesen tisztelő. A fellépés előtt vázoltam neki, nagyjából mit szeretnék kérdezni tőle. Arra a felismerésre jutottunk, ha mindezekről szót válthatnánk, eltartana éjfélig is. Tegyem föl az első kérdést, ő pedig elkezd beszélni, s majd meglátjuk, mikor és miként kapcsolódhatok be újabb kérdésekkel.

Miközben gyülekezett a közönség, CD-ről halkán Cseh Tamás-számokat játszottam. Amikor helyet foglaltunk, elindult a dal: „Éltek-e még, / régi lányok, / vagy alusztok már, / vagy alusztok már, / sárból ágyon, / sok fehér babáim, / fehér babák”. A publikum megilletődve hallgatott. Sok középkorú férfi és nő, ám kevés fiatal ült a teremben. Cseh Tamás hangja betöltötte a lelkeket. „Mi történt, / mi történt, lányok, / hová tettétek / sok régi lányok? / Vizes homokban / hol bújtatjátok? / Hová tettük el, / vesztettük el, / és dobáltuk el?”

A találkozón kiderült, nincsenek véletlenek: Géza pályakezdésekor írt néhány játékot a miskolci Manézs Színpadnak, amelynek vezetője Lengyel Pál volt. Annak a miskolci együttesnek tizenöt évesen én is tagja voltam, Lengyel Pált mesteremnek tekintettem. Amikor a *Sámánéneket* bemutatták, már nem játszottam velük, de színházzszemléletemet a Manézs máig meghatározza.

Géza beszélt Cseh Tamásról, közös életükről, dalaik születéséről, de mesélt kedves professzoráról, Németh G. Béláról, a tanításról, a filmkészítésről, a drámaírásról is. A kellemes hangulatú est végén felolvasta egyik novelláját, a *Jézus újságot olvas* című írást. Aztán ismét Cseh Tamás szólalt meg: „Légy ma gyerek és játssz megint velem...”

Elbúcsúztunk, s én azóta is azon töprengek: egy ilyen hosszú és termékeny barátság, alkotói együtt-gondolkodás után hogyan lehet tovább élni és írni?...

Este a nagyszínpadon Molnár Ferenc darabját, *A hattyút* mutatta be az Új Színház Eperjes Károllyal a főszerepben. Nem túlzás azt mondani, hogy a nézőtérén tömegnyomor volt. Minden állójegy elkelt.

A művet 1920. december 18-án mutatta be a Vígszínház. 1927-ben Párizsban, az Odéon Színházban került a közönség el; a francia kormány Becsületrenddel tüntette ki az író. (A vígjáték nemcsak Európában, hanem Amerikában is nagy siker lett.)

A Szinetár Miklós rendezte darab megőrizte a polgári színjátszás hagyományait és felmutatta értékeit. Az elegáns díszletek és jelmezek (mindkettő tervezője Balla Ildikó), az elegáns és visszafogott udvari etikett, s a molnári dramaturgia megtette a hatást. Az némileg vontatott első felvonást dinamikus második és harmadik követte. Azt tanítjuk, hogy a magyar drámairodalomban Molnár írta a legjobb dialógusokat; a második felvonás költői párbeszédei, a befejezés lírai emelkedettsége ma is hatásosnak bizonyult. Molnár Ferenc Alexandra és a tanár Ági Miklós kapcsolatában olyan témákat is megvillant, amelyek saját korában merésznek bizonyultak. A fiatalok szerelme azonban olyan happy endbe hajlik, amely a vígszínházi közönség elvárásainak felelt meg. Nemes Wanda érzékeny, bájos teremtésnek láttatja Alexandrát, aki nem is tudja, voltaképpen mi történik vele, körülötte és benne. A szerelem megérinti: uralkodói elvárások és érzelmei között habozik. Száraz Dénes a tudós tanár szerepében jól érzékeltette a Napóleont példaképének tekintő férfi, s a szerelmes fiatalember lázadó-vergődő lelki világát. Humorral itatta át Beatrix hercegné figuráját Bánsági Ildikó; Takács Katalinnal együtt emelkedett stílusú asszonyokat formáltak meg. Almási Sándor Albert hercege kellőképpen méltóságos, és olykor katonás volt: mindenképpen emlékezetes marad. Miként Sztárek Andrea Symphorosája és Eperjes Károly Jácintja. Eperjes jó kedvvel komédiázott, megmutatta Jácint atya sokszínűségét. A darab elő- és utójátékkal gazdagodott: a kezdéskor a bársony függöny előtt Eperjes konferansziéként indította a cselekményt, a zárlatban pedig gesztusokkal kommentált egy filmbejátszást. A képeken feltűnik Ági Miklós, a rebellis szemléletű tanár, s amolyan tanácsköztársasági katonaként tör-zúz, hogy a legutolsó snittben maga is a Fém-, Acél- és Tejipari Részvénytársaság igazgató tanácsában foglaljon helyet. Ez a függelék átrajzolta, illetve értelmezte a Molnár-főlvettette társadalmi problémákat is: idegenül hatott a Szinetár Miklós kiegyensúlyozott rendezéséhez csatolva. Dominika hercegnő utolsó szavai ars poeticaként is értelmezhetők: „Madárnak lenni és nem repülni. Egy dalt tudni, de mindhalálig el nem énekelni...”

A Krúdy Kamarában eztán Vaszilij Szigarjev Guppi című munkája kápráztatt el. Györgyi Anna fantasztikus átlényegülése, rebbenékeny játéka, árvasága és kiszolgáltatottsága, nemes ostobasága, valamint Bán János rászédettsége, a Tamarába beleszerető férfi tétovaságát érzékeltető, kimunkált játékmódora igazi színházi élményt adott. Kettősüket rugalmasan egészítette ki Csuja Imre a drabális férj buta bárdolatlanságának tömör megmutatásával. Kiss Csaba fantasztikusan kidolgozott rendezése a tragikum és a komikum határán egyensúlyozott, sikeresen gazdagította mindkét esztétikai minőséget.

„Ilyen előadásokért érdemes színházba járni! – mondta egy néző a ruhatárhoz lépve.

Igaza volt.

Györgyi Anna arca még sokáig kísértetni fog.

(Addig sem vesződöm a lappal...)

„Feleljetek, bús lombu fák”

„Ezt még az unokámnak is elmesélem majd” – lelkesedett Cili, az egyik VIDOR-Hírvivő, (esetleg *blogger*). (Ő és néhány társa, akiket a korábbi beszámolómban név szerint is említettem, naponta hat-nyolc órát *vidoroznak*, ott vannak mindenütt, ahol történik valami, koncerteken, színházi előadásokon, kiállításokon, avagy egyszerűen csak sétálnak a városban, fotóznak, videóznak, barátkoznak, figyelnek, jegyzetelnek, VIDOR-*kerteznek*, hogy aztán másnap délelőtt a Facebookon élményeiket másokkal is megosszák. Az ötlet Tasnádi Csabáé, aki felismerte, hogy a fiatalok által folyamatosan látogatott közösségi portál nagy reklámlehetőséget is hord magában. Felkérte őket erre a szerepre, a lányok pedig boldogan vállalták.)

Egyszóval Cili életének meghatározó napja volt a tegnapi: az első interjú! A kiszemelt alany pedig Kiss Tibor, aki a Csík Zenekarral lépett fel. Cili, és barátnője, Nóri, hetek óta készült a találkozásra. Kérdéseket gyártottak, százszor elképzelték, mit mondanak „először is kedvest, szépet neki...” Megszületett a részletes terv, előkerült a diktafon: négy órakor derült ki, hogy a nevezetes eseményre fél öt tájban kerülhet sor. A Bujtosi Szabadidőcsarnokban aztán (Tasnádi Csaba közvetítésével és Ambrus Ildikó segítségével) létrejött a randevű. A lányok később lelkesedve mesélték, mennyire jól sikerült az interjú: a Quimby *frontembere* készségesen válasszolt nekik, sőt, fénykép is készült. No nem Forte-filmre, hanem CCD-re...

(A Kiss Tibor hangját őrző kazetta ereklye lesz: le nem törölhető, mondták.)

Este rendhagyó előadás következett: Pintér Béláék léptek fel. A kamara versenyprogramban adták elő az idei fesztivál egyik legösszetettebb előadását. A produkció a nagyszínpadon került a publikum elé. Mégpedig úgy, hogy mind a színészek, mind a nézők ott foglaltak helyett. A behúzott függöny mögött. („Most hol vagyunk, tulajdonképpen?” – kérdezte Detti, amikor átverekedtük magunkat a tömegben, s végre körbenézett.) Valóban szokatlannak tűnt, hogy felborult a világ rendje, azaz nemcsak a „színház a színházban”, hanem a *színpad a színpadon* elve érvényesült. (Efféle megoldással egyébként már többször találkoztunk Nyiregyháza: a tavalyi VIDOR-on A csúnya, télen pedig Tasnádi István munkája, a Kupido ment így.)

A *Szutyok* azonban hamarosan elfeledtette a helyzet furcsaságát. Pintérék halhatatlanul sokrétű, számos színjátékformát idéző, intertextualizáló darabja valós, hűsbavágó problémákat előtérbe állító bemutató volt. Egy örökbefogadási történeten keresztül a mai magyar társadalom minden lényeges gondja felvillant, miközben – a történetbe logikus módon beépülő – színházi színházi-amatőr színházi ars poetica is elhangzott. A feszes cselekménybe beékelődött néhány szerkezetlazító elem (a Regős János-epizódok, például), amelyek azonban oldották némileg a helyzetek drámaiságát. A cigányozó-zsidózó előítéletekkel is szembenéző, nagyerejű alkotás elemzésére hosszasan ki kellene térni: itt most csak annyit, hogy a *Szutyok* felkavaró mű. Pintér Béláék az *Árva csillag* abszurd-szürreális humorát ebben a játékban a dráma felé mozdították el. (A nyugtalanító élmény után percekig nem is tudtunk megszólalni...) A Tél-Tavaszi-Ősz tételekre bomló komédia elementáris érzéseket kavart fel, hiszen szeretet-gyűlölet-árulás-bosszú-szenvedély-megaláztatás-élet-halál-gyilkosság közegeiben mozgott. Emberi minőségünkre kérdezett rá: úgy szembesített a világgal, hogy állásfoglalásra készítetett. (Még lehet, rám azért is gyakorolt ekkora hatást, mert közeli ismerőseim között van egy család, amely, nyolc-tíz évvel ezelőtt roma kislányt fogadott örökbe. Az ő életük azonban azóta is szépen alakult.)

Pintér Béla balladára rájátszó munkája abba a vonulatba tartozik, amely sokféle regisztrert képes megszólítani a nézőben. (Magam a döbbenetes befejezés láttán, amikor Attila (Friedenthal Zoltán) a gyűlölt Rózsit (Szamosi Zsófi) betuszkolja a kemencébe, a Jancsi és Juliskára asszociáltam, míg valaki a kifelé menet azt mondta, szerinte a *magyarosított* nevű férfi tette a haláltáborok módszereit ismételte meg illetve fordította visszájára, itt ugyanis a *fekete bakancsos* lány került a tűzbe...)

A zenével, táncsal fűszerezett *Szutyok* mélyen beépül a befogadó lelkébe, s nem hagyja nyugodni.

A katarzist követő némaságból csak nehezen ocsúdva döntöttem úgy, benézek az Éjszakai Dumaszínház következő előadására.

Beliczai Balázs látszólag lezser, azonban precízen megtervezett műsora pontosan hatvan percet vett igénybe az életemből. (Amikor a *stand up comedy* elején előre mentem a Kodály Zoltán Általános Iskola zsűfóráig megtelt hangversenytermében, hogy készítsek néhány fotót, Balázs észrevette a gépet, s hatásos pózba merevedett. „Így jó lesz?” – kérdezte, s úgy állt négy-öt másodpercig. „Rendben, kész van” – szóltam fel a színpadra. Aztán folytatta.

Az egy óra alatt néhányszor sikerült elnevetnem magam, míg hívei folyamatosan hahotáztak. (A hiba nyilván bennem van.) A szünet nélküli kacagást időnként nyílt színi tapsok szakították meg. A tetszésnyilvánítás eme hagyományos formája akkor csattant fel, amikor Balázs ajkáról nemi egyesülésre utaló, vagy egyéb, altesti folyamatokat célzó kifejezések hangzottak el. (Az ilyen siker meglehetősen talmi, bár igaz, hogy Beliczai szerencsére nem vitte túlzásba ezt a fajta poénkodást. Az efféle lelkes reakciók nem őt minősítik elsősorban, hanem a közönséget...)

A napi élmények feloldásaképpen a blogger-lányok maroknyi csapata ezután átvonult a VIDOR-Kertbe. A hőmérő alig mutatott tizenhat fokot, DJ Jutasi partyján azonban az elfogyasztott lélekmelegítők és a kitűnő világzenei korongok dallamainak hatására boldog-boldogtalan táncra perdült.

Egyedül maradtam.

Néztem őket, talán irigykedtem is, „*Hova repül az ifjuság?/ Feleljetek, bús lombu fák*”...

Beültem a Citroënbe, s elgurultam a legközelebbi benzinkúthoz. Éjjel negyed kettőkor lemostam az öreglányt. Hadd legyen tiszta, hiszen pár óra múlva ő is részt vesz a Déryné hadműveletben.

Ami bennünk van

A VIDOR összművészeti jellegéből következően a látni-hallani-tapasztalni valók olyan gazdagságát kínálja, hogy egyszerűen fizikai képtelenség mindent megnézni. A színházi, zenei, báb, irodalmi, képzőművészeti lehetőségek közül ez utóbbiak szombatra maradtak. Gál Andrásnak a megyei könyvtárban megrendezett (számomra kevésbé vonzó) kiállítása után Ország Lili tárlatát tekintettem meg a Jósza András Múzeumban. Egyedül lévén a kiállító teremben, hosszasan elidőzhettem egy-egy kép előtt, s tanulmányozhattam a szerény katalógusban Pilinszky János sirbeszédének találó megállapításait. „Minden nagy festő nagy gondolkodó is, csupán nem törekszik tézisekre és definíciókra. Valamit nagyon tud, nagyon megért és világosan ki is mond, anélkül, hogy kimondaná. Bach és Dosztojevskij egyebet

se tesz...” Az Antal-Lusztig gyűjtemény jóvoltából Nyíregyházán bemutatott anyag felölelte Ország Lili művészetének legfőbb csomópontjait.

Délután a VIDOR-hírvivők két fős csapatával elindultunk Kemeceére, ahol az Arany János Általános Iskola udvarán a Móricz Zsigmond Színház tagjai léptek fel. A „Déryné hadművelet” részeként a „teátristák” (Petneházy Attila, Budai Zsófi, Fridrik Noémi, Rák Zoltán, Vaszkó Bence, Pásztor Pál, Bata Hajnalka és Pregitzer Fruzsina) 2010 augusztusától kezdve Szabolcs-Szatmár-Bereg számos településére mentek el. Az ötlet Fruzsínától származik: ő talpalt annak érdekében, hogy támogatókat szerezzen a művészeknek. Alapkonceptiója szerint el kell vinni a színházat olyan, a megyeszékhelytől távol eső településekre is, ahonnan az emberek nemigen jutnak be Nyíregyházára. Maga köré gyűjtötte néhány ifjú kollégáját és nekiláttak a munkának. Fruzsina Olt Tamást, a sokoldalú és tehetséges színészt nyerte meg segítségül, aki olvasmányélmények és saját ötletek alapján megírta a forgatókönyvet, majd megrendezte a darabot. (Egy néhány nappal ezelőtti véletlen mozdulat következtében Rák Zoltán előadás közben akkorát esett, hogy kificamodott a bal válla: azóta az ő szerepét Olt Tamás játssza.)

Komótosan érkeztek a kemecei polgárok. Kezdsre, 15 órára, összegyűlt ötven-hatvan felnőtt meg vagy húsz gyerek. A lebetonozott udvar egyik sarkában, a rögtönzött nézőtéren, szemben a nappal vártuk a Déryné méltó örököseit. (Segítőtársaim, a diák-bloggerok egy Nikonnal és egy Canonnal bevetésre készen álltak. Detti egy 80-200-as tolózoommal, Nóri pedig egy kompakt géppel ügyködött. Később cseréltek...)

Megkezdődött a játék. A publikum tagjai minden gegre rendkívül aktívan reagáltak. A népi komédiák elemeit felhasználó mű valamennyi poénját hálásan fogadták. Nagyokat nevettek a pórul járt betyárvezér, a bumfordi pap, a cserfes asszony, a rászedett kérők alakján. (Még az előadás előtt történt, hogy az egyik kisfiú megkérte a citerás lányt: „Játsszál nekem Vangelist!”...)

Elöl két sorban gyerekek foglaltak helyet. Néhányan annyira élveztek, hogy vörösre tapsolták a tenyerüket. (Az első tapsvihár közben az egyik szöszke kisfiú felkiáltott: „Te jó ég, a nevetéstől nem kapok levegőt!”) Közben sűrűn kattogtak a fényképezőgépek. (Egyszer csak Fridrik Noémi rázendített a Kossuth-nótára. Éppen ott tartott, hogy „Kossuth Lajos azt üzenté...” – Ám ekkor valaki előkapta a mobilját és beleszólt: „Nem, most nem tudok menni! Előadáson vagyok!”...)

Déryné kemecei hadművelete kiválóan sikerült. A színészek épp hogy összeszedték cókókjaikat, amikor gratuláltunk Olt Tamásnak. A többiek a cuccot sietve pakolták be a pótkocsis kisbuszba, mert – ekhós szekér híján – most ezzel mentek tovább Ibrányba. Este hétkor ott várja őket a város apraja-nagyja.

Végigpörgettük a felvételeket. Ragyogó pillanatkép és életlen, bemozdult fotó egyaránt volt közöttük. Sebaj, majd leválogatjuk őket.

Már csak egy esemény maradt az idei VIDOR-ból: a díjkiosztó gála.

Este utoljára szólalt meg a rézfúvós együttes a Móricz Zsigmond Színház bejárata fölötti teraszon. Utoljára kísérték be a pantomimesek az előtérbe.

Hét órakor Pál István Szalonna virtuóz hegedű játékával megnyílt a gálaest, amelynek vendége ezúttal Fábry Sándor volt. (A showman nem először járt a VIDOR-on: a fesztiválsorozat elején három esztendőn keresztül ő vezette a szakmai zsűrit.)

Elnéztem ezt az egykor jobb sorsra érdemes embert. (Feladata szerint az este folyamán többször ki kellett jönnie a színpadra és két díj átadása között szóra-

koztatnia kellett a közönséget.) Nem jöttem rá, miből gondolja, hogy az igazi siker az alpáriságban rejlik. Gördülékenyen előadott, nyelvileg többnyire szellemesen megépített mondatai közé – az ilyesmire esetleg fogékony nézőréteg kegyeinek keresése érdekében – gyakran ékelt az ünnepélyes pillanatokhoz végképp méltatlan poénokat. Miből gondolta Fábry, aki találó önjellemzése szerint néhány esztendeje megkezdte „rugalmas elszakadását az értelmiségtől”, hogy az olyan kijelentések, mint a „tele volt a pucorom”, vagy a „két pasi tekeri a tökeimet”, illetve a saját nemi szervének, valamint a női genitáliáknak mosdatlanságjü emlegetése a siker kulcsa? Nem beszélve a nemi egyesülésre buzdító, felszólító módú igealak időnkénti használatáról, a „körülmetélt országról”, a nemi aktust csak „szemből kedvelők” hazájáról? Az efféle nyilvános megnyilatkozás legfeljebb kocsmában természetes, egy díjkiosztó, fesztiválzáró esten abszolút felháborító. (Ezután az, hogy Magyar Attila az Ejaculatio praecox című „készülő darabjából” énekelt részleteket, már igazán csak hab a tortán.)

A zsűri sok kiváló színészi teljesítményt díjazott. Györgyi Anna, Bán János, Csákányi Eszter, Margittai Ági, Kováts Adél, Szirtes Ági, Szandtner Anna, Máté Gábor méltán kaptak különféle, a commedia dell'arte figuráiról elnevezett díjakat, miként az egri Gárdonyi Géza-, és a budapesti Örkény Színház, a Manna Produkció s az Utcaszínházi Alkotóközösség is. Az életműdíjas Harkányi Endre lett. (Magam hiányoltam Pintér Béla és társulata valamilyen elismerését.) Egyet értettem viszont Makk Károllyal, aki hozzászólásában kiemelte: mennyire örvendetes, hogy a nagy hagyományú színházak mellett több alternatív, fiatalos kezdeményezés is feltűnt a fesztiválon.

A gála a Déryné hadművelet ibrányi előadásáról visszaérkező színészenekar három dalával ért véget. Az együttes az est és a VIDOR zárásaként előadta a teátrum indulóját, amelynek refrénjét sokan dűdolták a ruhatárba menet: „Egy életünk, egy halálunk,/ Móricz Zsigmond a színházunk...”

Tétován léptem ki a kora őszi éjszakába. Furcsának tűnt, hogy nem kell rohanni sehová. Hogy holnap délután üres lesz az utca. Hogy este nincs előadás. Hogy éjjel néma lesz a VIDOR Kert.

Üres volt a tér. És a szívem.

Még sokáig beszélgettünk a lányokkal. Eleredt az eső. Egyre reménytelenebből zuhogott. Mintha igyekezett volna elmosni ezt a kilenc napot.

De nincs az a zápor, amely képes lenne rá.

Mert bennünk van.

Elhunyt Tatai Zoltán. Életének 82. évében 2010. május 7-én Budapesten elhunyt dr. Tatai Zoltán közgazdász, akinek személyes emlékeit a megye iparosításának múltjából cikksorozatban közölte a Szemle – a befejező részt az idei 1. számban. Tatai Zoltán az ezerkilencszázhatvanas-hetvenes években az Országos Tervhivatal területfejlesztéssel foglalkozó munkatársaként főleg a Szabolcs-Szatmár megyei ipartelepítéssel foglalkozott.